

Ірина БОРОВИК

студентка ННІ права
та інноваційної освіти

Науковий керівник:

Лілія ТИМЧЕНКО

доцент кафедри цивільно-правових
дисциплін Дніпропетровського
державного університету внутрішніх
справ (м. Дніпро, Україна),
кандидат юридичних наук

ГОСПОДАРСЬКА ПРАВОСУБ'ЄКТНІСТЬ ДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВ У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

У сучасних умовах активна роль державного сектора економіки є загально визнаною. У західних країнах, зокрема, в таких, як Великобританія, Франція, Італія, ФРН, державний сектор розширювався за рахунок розвитку передусім військової промисловості і галузей безпосередньо з нею пов'язаних. Підготовка до першої, а потім до другої світової війни активізувала процес перетворення монополістичного капіталізму у державно-монополістичний. Услід за тим йдуть галузі, значною мірою залежні від технічного прогресу, наприклад, атомна і електронна промисловість, де і проведення досліджень, і впровадження їх результатів у виробництво вимагають величезних капіталовкладень і далеко не відразу приносять прибуток. Крім того, сучасна капіталістична держава вживає заходи до так званого «санування» приватнокапіталістичних підприємств, отримуючи у свою власність підприємства, близькі до банкрутства, або створюючи на цій базі змішані державно-приватні підприємства.

Організаційно-правові форми, у яких існують державні підприємства в різних країнах, різноманітні. При цьому подібні форми організації держпідприємств у різних країнах мають специфічні особливості.

Германське торгове укладення (кодекс) (§ 36 «Підприємств публічних корпорацій») містить тільки приписи, згідно з якими підприємства, що належать державі, федеральній землі або об'єднанню внутрішньогерманських громад, не потребують реєстрації в торговому реєстрі. Якщо заява послідує, то реєстрація обмежується вказівкою фірми, а також місця знаходження і предмета діяльності [1]. Сучасна держава використовує для організації своїх підприємств старі, такі, що зарекомендували себе у виробництві і обороті організаційно-правові форми. Передовсім це – акціонерні товариства і товариства з обмеженою відповідальністю.

Така форма є найбільш гнучкою, вона надає більше можливостей для

найтіснішого переплетення державного і приватного капіталу. Вона також зручна для організації змішаних підприємств, де бере участь не лише державний, але і приватний капітал. Нарешті, ця форма полегшує приватизацію і націоналізацію державних підприємств шляхом поступового продажу акцій або часток участі в таких підприємствах.

Найбільшою мірою форма господарського товариства використовується у ФРН. Отримала вона також поширення у Франції (так звані національні товариства) і в Італії. Акції таких товариств повністю належать державі. Іноді акціонерами виступають інші державні підприємства.

Формально державні акціонерні товариства є найбільш незалежною і самостійною по відношенню до держави категорією державних підприємств. Такого роду підприємства підкоряються нормам торгового або комерційного права і приписам акціонерного законодавства. Державні акціонерні товариства користуються комерційною самостійністю і самі відповідають по своїх зобов'язаннях, але держава в той же час надає їм широку фінансову підтримку.

Форма акціонерних компаній широко використовується у ФРН і Італії при організації державних концернів, що є різновидом холдингових компаній, в яких тісно переплітається державний і приватний капітал. У таких концернах капітал головної акціонерної компанії зазвичай повністю належить державі. Також ця державна акціонерна компанія є акціонером дочірніх товариств, де разом з цим акціонерами є приватні підприємці.

У Великобританії тільки окремі націоналізовані підприємства мають статус акціонерної компанії [2, с.68]. Не отримали широкого поширення в Англії і змішані державно-приватні підприємства.

Окрім акціонерних товариств, широко поширилась така форма організації державних підприємств, при якій їх капітал не ділиться на акції або паї.

У кожній країні публічне підприємство має своє термінологічне визначення. У Росії відповідно до ст.113 ГК РФ і ст.2 Федерального закону від 14 листопада 2002 р. «Про державні і муніципальні унітарні підприємства» воно визначається терміном «унітарне підприємство». У Німеччині відповідно до параграфів 80-89 102 Германські цивільні укладення – терміном «публічна установа» [3]. У Великобританії – терміном «публічна корпорація». У Франції відповідно до ст.4 Декрету №84-406 від 30 травня 1984 р. «Про реєстр» – термінами «публічна установа» і «публічне підприємство» [1, с.217].

У Великобританії, Франції, ФРН і інших промислово розвинених західних країнах відсутнє єдине законодавство, яке б типізувало правове положення цієї групи підприємств. Воно може бути таким і в межах країни, і навіть в межах однієї галузі господарства. Як правило, особливості правового положення таких підприємств встановлюються в нормативних актах, виданих для конкретного підприємства. У них встановлюється індивідуальна правосуб'єктність, предмет і сфера їх діяльності. Тому практично кожне державне підприємство існує на основі закону або статуту, призначеного саме

для цього підприємства. Відповідно по-різному регулюються проблеми правосуб'єктності таких підприємств, їх майновій відповідальності і їх зв'язку з органами державного управління. Вони є юридичними особами. До їх складу можуть входити інші підприємства, які не є юридичними особами [1, с. 133].

Таким чином, господарська практика не узгоджується з приватноправовою догмою, яка визнає тільки ринкові стосунки і заперечує участь держави в економічних стосунках.

З урахуванням стану господарської правосуб'єктності державних підприємств в Україні і відповідного зарубіжного досвіду необхідно підкреслити необхідність синхронного вдосконалення як внутрішньої, так і зовнішньої системи управління державними підприємства з впровадженням синдикалістської моделі участі державного підприємства відповідно у внутрішніх і зовнішніх стосунках і з використанням можливостей поєднання з державницькою моделлю держпідприємства. Це дозволить попереджати зловживання підприємствами інтересами держави, з одного боку, і забезпечить пріоритет інтересів підприємства, з іншою.

1. Пилецкий А.Е. Теоретические проблемы предпринимательской правосубъектности в смешанной экономике: моногр. / А.Е. Пилецкий. М.: ЧеРо, 2015. 336 с.

2. Господарське право України : підручник : у 2 ч. Андреева О. Б., Жорнокуй Ю. М., Гетманець О. П. та ін. Х. Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2014. 460 с.

3. Цивільне укладання Німеччини Deutsches Burgerliches Gezezbuch mit Einfuhrungsgesetz: введення. закон до Грожд. уложенню; пров. з ним. В.Бергманн, введ., сост.; наук.редактори О.Л. Маковський [та ін]. 2-ге вид. дод. М. Волтерс Клувер, 2016. 816 с.

Ростислав БОДНАР

курсант факультету підготовки
фахівців для підрозділів
стратегічних розслідувань

Науковий керівник:

Тетяна ЖЕГЛІНСЬКА

старший викладач кафедри теорії
та історії держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В УКРАЇНІ

При підготовці тез цієї доповіді визначено за мету з'ясувати проблеми реалізації верховенства права в Україні. На сучасному етапі розвитку української держави дослідження принципу верховенства права є